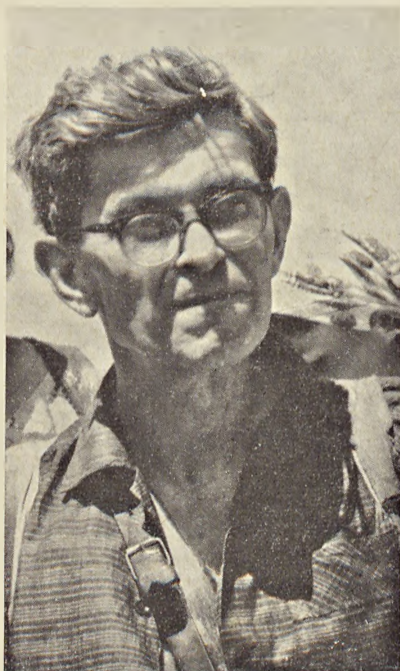

KRONIKA ŻAŁOBNA

BOGUMIŁ PAWŁOWSKI
1898—1971

Dnia 27 lipca zmarł w schronisku „Spilios Agapitos”, położonym na zboczach Olimpu, w górach dalekiej Grecji, profesor dr Bogumił Pawłowski, wybitny uczony, botanik, człowiek prawy i szlachetny, bez reszty oddany nauce, który szczerze i gorąco ukochał góry, a w szczególności Tatry i ich dziką przyrodę. Zginął w czasie naukowej wycieczki botanicznej, gdy — rozentuzjasmowany wspaniałą florą Olimpu — zbie-

rajać nieznany mu gatunek przetacznika, przewrócił się i potoczył po zboczu, doznając obrażeń głowy.

Profesor Pawłowski pozostawił obszerny dorobek naukowy obejmujący blisko 200 pozycji. Należał on wraz ze swymi mistrzami, Marianem Raciborskim, z którym zetknął się w początkach swych studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim, i Władysławem Szafarem, do grona najwybitniejszych botaników polskich XX wieku, którzy kładli podwaliny i rozwinęli w Polsce florystykę, systematykę, geografie i socjologię roślin. Prof. Pawłowski wniósł ogromny wkład w opracowanie podstawowych polskich dzieł z zakresu botaniki: *Roślin polskich*, *Flory polskiej*, *Szaty roślinnej Polski*; sam jest też autorem doskonałej, niestety nie ukończonej *Flory Tatr*. Był nie tylko najlepszym znawcą flory roślin naczyniowych w Polsce, lecz także jednym z najbardziej cenionych florystów europejskich. Wyrazem tego było powołanie go na członka szeregu zagranicznych towarzystw naukowych, a w r. 1958 na regionalnego doradcę na Polskę Komitetu Redakcyjnego dzieła *Flora Europea*, do którego opracował też kilka trudnych rodzajów.

Z wielkim oddaniem poświęcał się również pracy dydaktycznej, wykładając przez długie lata na Uniwersytecie Jagiellońskim (także podczas okupacji na tajnych kompletach), prowadząc interesujące wykładki botaniczne, opiekując się liczną rzeszą magistrantów i doktorantów.

Głębokie umiłowanie przyrody ojczystej sprawiło, że prof. Pawłowski położył też zasługi na polu ochrony przyrody w naszym kraju. Swą pierwszą pracę naukową pt. *Brekinia Sorbus torminalis* (L.) Crantz w Polsce ogłosił w r. 1920 w pierwszym zeszycie rocznika „Ochrona Przyrody”. Jego badania i publikacje przyczyniły się w znacznym stopniu do zabezpieczenia najcenniejszych osobliwości w Sądecczyźnie, w Tatrach i na Wyżynie Małopolskiej. Był on również od wielu lat członkiem Rady Tatrzańskiego Parku Narodowego oraz członkiem Komitetu Redakcyjnego Rocznika „Ochrona Przyrody”. W pełni rozumiał, że ochrona flory i roślinności da się realizować tylko poprzez ochronę środowiska. Już w r. 1950 napisał: „...zakazy niszczenia i zbierania poszczególnych gatunków roślin (tzw. ochrona gatunkowa) same przez się nie znaczą zbyt wiele; naprawdę skuteczna ochrona gatunków da się bowiem przeprowadzić jedynie przez ochronę zespołów, w których rosną. Czyż na wiele zda się zakaz zrywania szafranu spiskiego (*Crocus scypusiensis*), o ile nie uda się zabezpieczyć na trwałe przed zaoraniem łąk podtatrzańskich, na których się go spotyka? Albo zakaz sprzedaży wilczego łyka (*Daphne mezereum*), o ile jednocześnie wycinać się będzie jego macierzyste lasy liściaste z rzędu Fagetalia, zastępując je kulturami świerka i sosny? Albo ochrona gatunkowa szachownicy (*Fritillaria meleagris*), jeśli osuszone zostaną jej stanowiska przyrodzone na bagnach?”.

Wysunął myśl, nadal żywą i aktualną, że „... ze stanowiska socjologii roślin byłoby niezmiernie ważne i pożądane rozciągnięcie ochrony na jedną jeszcze kategorię przedmiotów, które by można nazwać „powierzchniami niezmiennalnymi”. Obejmowałyby one tereny, których gospodarcze użytkowanie byłoby w zupełności dopuszczalne, z tym tylko jednym zastrzeżeniem, że nie wolno by było stosować na nich żadnych zabiegów, które by zmieniały naturalny charakter zarastających je zespołów (np. drenaż, wysiew lub sadzenie obcych roślin).”

W r. 1970, w związku z 50-leciem naukowej działalności profesora Pawłowskiego poświęcono mu tom wydawnictwa „*Fragmenta Floristica et Geobotanica*” (XVI, 1, 1970), w którym znajduje się kompletny niemal wykaz publikacji oraz szkic o Jego twórczości naukowej nakreślony przez profesora Władysława Szafera. Obszerniejsze omówienie tragicznej śmierci prof. Pawłowskiego oraz Jego życia i działalności naukowej znaleźć można w 1 nr „*Kosmosu*” z r. 1972.

Kazimierz Zarzycki

Publikacje prof. dra B. Pawłowskiego dotyczące ściśle ochrony przyrody

Brekinia Sorbus torminalis (L.) Crantz w Polsce. Ochr. Przyr. 1. Kraków 1920.

Las lipowy w dolinie Popradu. Ochr. Przyr. 2. Kraków 1921.

Ochrony godne zbiorowiska roślinne w powiecie nowosądeckim. Ochr. Przyr. 3. Kraków 1922.

Osobliwości roślinnej szaty Ojcowa i postulaty ich ochrony. Ochr. Przyr. 4. Kraków 1923.

Mniszek pieniński Taraxacum hoppeanum Gris. ssp. *pieniticum* Pawł. Ochr. Przyr. 11. Kraków 1931.

Brzoza niska Betula humilis Ehrh. w Puszczy Niepołomickiej. Ochr. Przyr. 12. Kraków 1932.

Wrotycz Zawadzkiego Tanacetum Zawadzki (Herb.) Pawł. Ochr. Przyr. 14. Kraków 1934.

Zagadnienia ochrony szaty roślinnej Gór Czywczyńskich. Ochr. Przyr. 17. Kraków 1937.

Znaczenie socjologii roślin dla racjonalnej gospodarki człowieka w przyrodzie. Ochr. Przyr. 19. Kraków 1950.